Број 46. У Новом Саду у четвртак 28. фебруара 1902. Година XXXVII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за празником.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од хитна цена је: на цела годину 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издаје: „Рада“, дионичарског друштва за издавање српских књига и новина, у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Здравственост у Угарској.

У претпрошлој седници угарског сабора, било је говора о здравствености у Угарској и то када се претресао санитетски буџет. Том је приликом пало доста речи и доста бројева, који показују, колико смо заостали у том погледу иза других напредних држава.

Тешко је наћи бољег мерила за истинску културу, но кад промотримо и измеримо: колико се држава брине о здрављу и животу својих држављана? Јер где се и то не цени много, тамо о правој култури не може бити речи.

Наша је културна радња ишла до сад у врло погрешном правцу. Главно је било да се замажу очи и Европи и народу. Милијуне су трошиле владе, нарочито Тисина, да улепшају престоницу и да подигну н. пр. саборску зграду, која је стала 17 милијуна форината. Уживало се у томе, што је немачки владар рекао, кад је видео спољашност те зграде: „Волео бих, кад би ова зграда стајала у Берлину“.

Нећемо сад да говоримо о томе, како се ево на крају показало, да та тако пространа и скупоцена зграда нема довољно места за саборисање посланика. Она побочна оделења су огромна, богата и сувише велика, а оно што је код саборнице главно, пренебрегнуто је. И сад је дошло дотле, да мисле о томе: како ће да мењају и крпаре? Хоћемо да говоримо о томе, да смо прави напредак, па чак и здравље и живот држављана пренебрегли, а трчкали само за тим, да изгледамо напредни. Та да! Зар ће странац и помислити, како јадно изгледа стање у земљи, кад види онако скупоцене зграде?

Човека обузима страва, кад узме у рачун, да је пре 20 година умирало у Угарској 600 умно болесних годишње, а данас преко 2.600. То значи да се и целокупан број умно болесних преко четири пута умножио од оно доба. Исто таки ужас обузима човека, кад узме у рачун, да је код нас било пре 20 година око 1.400 самоубиства годишње, а данас близу 3.200 годишње.

Ово су врло жалосни знаци, који показују, да се и ми с те стране бар развијамо, као и друге напредне државе, само у далеко већој и жалоснијој мери.

Но с друге стране се чини веома мало код нас за здравственост. Код нас у Угарској умире 145.000 деце пре но што наврше прву годину, а 226.000 пре но што наврше седму годину. На 14.000 деце роди се код нас мртво, а 65.000 умре од „урођене слабости“ већ у првом месецу.

Бројеви, који нам показују смртне случајеве код деце првих дана па и доцније, делимице су зато тако необично велики, што нема ни из близу довољни број бабица. У Угарској има још данас 9000 општина, које немају изучених бабица.

Но буд нема изучених бабица, туд не мамо ни лечника. Ми имамо данас 140 округа, који немају лекара, а поједини округ има по 30 па и 40 општина. А и где их има, тамо имају лечници толико села, да не могу да стигну код сваког болесника, па да се возе дан ноћ до болесника. Лечници волију по варошима, јер им је заслуга у многим окрузима тако мала, да не могу заслужити годишње изнад 600 форината.

С тога видимо, да има у нас жупанија, где је тек сваки десети од оних који умиру имао лекара, а 90 до 100 умиру без икакве лекарске неге. Колико би се ту могло спасти?! Кад погледамо, како стојимо са болницама, заводима за умне болеснике и т. д. онда ћемо се тек ужаснути..

Истина је, да бабице, лечници, апотеке, болнице, не би још помогли у пуној мери. Треба у опште подићи благостање и свест у народу, треба исушити баруштине и учинити много друго, па да се поправи здравствено стање. Али и ван тога умире код нас као што рече један посланик, бар 100.000 особа годишње више, но што би умирало, кад би ми имали довољно болница, лечника и изучених бабица.

Истина је, да се стање поправља и у овом правцу. Ал лагано, веома лагано... А ступањ на коме смо данас, још је врло далеко а да га можемо назвати — културним.

Демократизовање образовања.

Одговорни уредник „Српског Пчелара“ смиловао се на оно у броју од 1. марта и показао нам познату „љубав“ своју, коју је указивао и другима својим противницима, ма где то било, па нас је почастио истим и бираним речима из свога конверзационог речника, а у намери, да опровргне све оно, што смо у два броја овога листа рекли о демократизовању образовања у опће па и оном овде у Карловцима. Ми се радујемо томе одзиву његовом, јер нам је пружио живу слику, на којој свако видети може како пчеларење може благородно да утиче на душу човечију, уз то још свештеничку! То је са моралне стране тај одговор. А са формалне стране видимо човека нелогична и тек грдну незналицу, који је уз то арогантан, као права слика „Јупитрова“ свештеника и, Mandeville-ове фабуле о пчели!

Ми смо у два броја „Заставе“ рекли, да „спасоносни предлог“ није постао на догледу лепих примера на страни и то смо (бар имамо признања од људи, који су много интелигентнији од одговорног уредника „Српског Пчелара“!) доказали, ко није умио кратковид, као уредник „Српског Пчелара“, јер је изашло, да се тај предлог не да ни испоредити са радом на западу, па да га само бомбаста може „спасоносним“ звати. Данас се о народном образовању пише јако много и постоји литература о томе, а ради се на све стране (чак и у Русији!) толико, па то треба да зна све онај, који хоће у том правцу што да чини, а предлагач, уз њега и одговорни уредник „Српског Пчелара“ (он мора

ПОДЛИСТАК.

СУБОТИЋКИНЕ СУЗЕ.

I.

Различита су оруђа женске надмоћности, Једна може погледима да те подјарми, друга овлада тобом својим гласом, а у неке је осмех тако љубак, да му не можеш одолети. Госпођа Суботићка је војевала сузама. Свагда се борила плачући, а побеђивала је јецајући, о чему се г. Суботић толико пута уверио. Свагда је умео и могао дочекати и Талијана и Немца, па и побио би се с њима, могао је стати на супрот пићу, па и картању. Ал чим би угледао сузе у очима своје жене, свагда би капитулирао. Тим начином га је и упецала милостива, још у »оно време«. Била је Талијанка у Мљетцима, где ју је упознао Суботић, још док је био потпоручник. За чудо! ал од првог састанка су симпатисали једно према другом.

Једног дана, кад је јавио Суботић, да му се ваља за две недеље вратити кући, од једном се напунише девојчине очи сузама. То учини, те се сад обоје заједно растадоше с Италијом.

И Суботићка је остала вазда верна свом опробаном оружју, а није ни имала разлога остављати га. Истина, сузе су изгубиле ону чаробну моћ, да би одмах имале уплива, ал' зато успех им је свагда био сигуран. Сузе би Суботића с прва дирнуле, затим би га љутиле, а на послетку биле би му досадне; а ово последње би свагда доносило успеха.

Кад су доспели у наше крајеве, чика Суботић се већ поштапа. Јахајући падне с коња и сломио је ногу. Од то доба свагда би био зими званичник у општини, а лети би га поставили за повереника у општинском купатилу. Били су мало необични, па их нису ни имали радо. — Од малих дугова постају велике сплетке, а јемци се обрну у непријатеље. Сиротом Суботићу требало је много јемаца, зато је и имао мало пријатеља; а женске би опет осуђивале Суботићку, што је још увек носила отворене боје хаљине, а коса јој, у место да седи, добивала све лепшу плаву боју.

Живели су прилично јадно док сам Промисо учини, те у купатило дође г. Милан.

Господин Милан је старији момак. Био је богме већ и ћелав и имао је севање у костима. Ал' зато је био врло богат. А да је имао и срца, види се отуд што се од једном смртно заљуби у госпођицу Меланију Суботићеву. Изјавио јој је, да га њена сиротиња неће одвратити од ње и како јој рече, преписаће на њу једну од својих кућа у граду, чим се буде венчао с њом.

Младе девојчице су чудна створења! Меланија Суботићева није знала ни најмање уважавати ову срећну досетку Промисла, а није била само лепа, већ и паметна. Из црних јој очију свагда је провејавала бистрина.

И стари Суботић није мог'о учинити ништа. Заман јој је представљао, какав је живот чека. Становати у престоници, возити се на кочијама, па још на својима! Ићи свако вече у друго позориште. Све ово је било ништа Меланији. Она је већ рекла, да би пре волела умрети, но што би пошла за тог човека.

— Не, татице! Не може бити — говорила би јецајући. — Не могу то учинити!

— Ал' зашто? — питао је отац, немогући добити доста разумна одговора.

— Па, шта да радимо? — окрене се сад жени, кад виде да је кћи утрчала у собу плачући. — Ово би нас могло спасти од сваке невоље, бриге и мучења, па и од горчила, а она неће! Не ће! Ал' зашто?

— Ја мислим, рече жена, онај Стева...

— Тај нитков! Лупеж! Тај просјак! Тај, што га не хтедоше примити за јемца на меницу од 200 фор. То не сме бити! То не допуштам! — Иди ти и покушај да говориш с њом! Ја већ не могу, а ти ћеш знати! То треба да буде!

А жена само рече:

— Ослони се на мене! Покушаћу!

За 10 минута је била код кћери. Погледала је, а сузе јој одмах ударе.

— Па, дете, баш нећеш! Ил' хоћеш да нас у беди нестане! Ако ти желиш, па добро...

Девојка ју загрли, плачући.

— Мамице! То не могу учинити! Ал, не могу...

— Па добро — јецала је Суботићка — а ми ћемо просити. Кад ти хоћеш тако...

Сад су обе плакале, ал' је девојка прва попустила. Суботићка је и на даље неуморно плакала, к'о да ју ништа не би могло утишати. Сузе су јој потоком текле — док се девојка не исправи, дубоко уздахну, спусти руке и рече лагано:

— Па добро... Нек буде тако, како ви желите.

да је кумовао томе предлогу, кад се већ на почетку „љубав“, коју мисле неговати, на „Српски Сион“ излила!) не маре ни шта за то, јер они „милошћу духа светога“ све знају (а има читава врста таковних људи!) и кад ништа не читају. Она ко је одговорни уредник „Српског Пчелара“ и збубао све у свом одговору, показујући тиме само заврнутост свога мозга. Како се ради на страни и на колико начина, како се мисли о предавањима, што су поједина друштва на својим скуповима (као оно у Швајцарској!) износила, ми смо то показали и на самим предавањима овде истицали шта не ваља и образложили за што не ваља. То се одговорном уреднику „Српског Пчелара“ не допада, јер не може да каже ништа боље, па искреће и подмеће своје недопошене мисли као наш разлог, зашто ова предавања не ваљају.

Држим да је том искретању крива необразованост господина одговорног уредника „Српског Пчелара“ или прекомерна пакост, која га је умно слепим направила, јер да није тога, он би морао пред собом поцрвенити ради оног искретања. Сад како било, на част му његова логика!

Ми ћемо му ево и на предавањима на Сретеније држаним овде у Карловцима показати, да морају безуспешна бити, ма да су их професори и доктор један држали.

Прво је говорио Јакшић о религиозно моралном васпитању, упућујући мајке како треба да раде, да им деца религиозна буду. Сматрајући религиозност за нешто спољашње полаже много на навику па мисли да се механизирањем са спољашњим знацима побожности наравственост у човеку одржава. Г. професор је ово потврђивао наводима из појединих писаца и философа. И кад би оно мишлење оправдано било, што није, — то се криминалном статистиком врло лепо доказати може. — Ово доказивање никако не ваља, нарочито пред онако шареном публиком, као што је тога дана била скупљена. Такав начин предавања није популаран и може поднети пред богословима, овде не. А како је несигуран тај начин доказивања, ако је озбиљно стало до убеђивања а не до разметања само, ево примера. Кант н. пр., на кога се тај господин позвао, у својој метафизици наравствености каже у том погледу овако: „Од највеће је вредности у васпитању не мешати моралан катихизис са религиозним, нити треба прво да иде религиозан па онда моралан, него обратно. Не бива ли то, онда религија постаје претварање?“ — А овде се обратно попује, па се још одма унапред види успех. Може бити да је било и аплауса, што је господину одг. уреднику „Српског Пчелара“ доказ успеха постигнутог, али је далеко то, од религиозности какву су замишљали велики светски људи као н. пр. Карлиле, Гете и др. Али до овога се долази другим сасвим путем, који се у Карловцима не познаје.

Друго је предавање држао на Сретеније проф. М. Недељковић „О нашим сеобама у Угарску, Хрватску и Славонију“, које је у „Србобрану“ бр. 30. и 31. штампано. Да је и ово предавање могло имати каква утицаја на ону шарену и разновр сну публику, бар у оном смислу као што се држи, да историја упутити може, то сумњамо. Оне јадоваике у уводу и не одређено упућивање на прошлост, оно неколико факата набројаних после, најмање су могле пробудити одушевљење, што једино треба да историја може, и у друге публике а не ове овде. Интелигентнија публика би могла, за сигурна факта, рећи са Ranke ом, да је добро да знамо и ништа више. — А ако би се одговорни уредник држао Lybel-а а у питању образовне вредности историје, онда га упућујемо да чита како се критикује рад — у народном оделењу универз. — берлинских професера, који полажу много на историјско образовање. На самим тамошњим професорима се види, колико им вреди историјско образовање, а то је — ништа. Колики ће тек овде бити грдан успех у Карловцима под утицајем оваког јединог предавања?!

Треће предавање је држао на Сретеније др. Данкуц. Предавање је требало да буде о здрављу и болестима, па је доста њих било љупобитљивих да чују како се данас о том мисли и како је кад било, па можда и то како се оде, чак по народима, мисли, и сви се преварили у свом очекивању. То, што је тај доктор говорио, било је просто нагваждање без икаква смисла. Он је добио истина аплаус од гл. уредника „Српског Пчелара“ и других њему подобних, али то тако бива у свима комедијама. На послетку тако и треба, јер је тај господин предавач измислио — шаљиву хигијену. Па просто му то било! Не било му пак просто, што није свој глас подигао у корист оне гимназијске младежи у духу школске хигијене а као прави пријатељ Српчади и Српства! Не било му просто, што иначе неће да утиче на ту децу, ако му је стало до њих и ако верује, да је медицина као наука кадра непозвана највише морал да унапређује!

Да они, који патронизирају ова предавања, као одговорни уредник „Српског Пчелара“, знају за овостраног министра просвете и његову наредбу, која се односи на то, каква се имају предавања држати по средњим школама ученицима, родитељима, станодавцима и др., они би ваљада упутили и тога господина доктора, шта има говорити, те би тако написао на школску игијену, школску организацију и друго што. Али умна сиротиња одговорног уредника „Српског Пчелара“ не може то да нађе у конверзационом лексикону, а иначе га „милост духа светога“ добро ошинула па не чита ништа и не ради ни на чему више као на „појезији економије“, те је тако дошло — до шаљиве игијене.

Пошто смо и на предавањима о Сретенију показали неподесност и несмишленост, што ником, а најмање онако хетерогеној публици користити може, те да само бомбасте могу на основу таких предавања „спас“ очекивати, прелазимо на онај део одговора одговорног уредника „Српског Пчелара, који се односи на пчелу.

Све оно, што смо у првом нашем чланку рекли, стоји и да будемо „виспреном“ одговорном уреднику „Српског Пчелара“ јаснији додајемо: да сваки онај, који хоће из живота пчела да изводи што у етичком погледу, само фабушира, макар то и Живановић био! А баш зато, што се хоће тај етички однос да базира на политичкој економији указао сам на Mandeville-а као најкласичнијег заступника теорије, да су етика и политичка економија две противности. И ако није Mandeville у погледу пчеле — али то је фабула, која вреди исто као и свака друга — суврем, он је то у погледу модерних газдинских прилика и поучљив за свакога. А зашто се одговорни уредник „Српског Пчелара“ ипак заузима за та фабулирања о пчели, коју би чак „православном животињицом“ направио, то он зна, јер се то даде онако „поетички“ експлоатисати у своју корист. Зна он и зашто онако дрско скромно увек пред собом држи Живановића, кад је у питању пчела „православна“. „То је свакако“ из — пијетета.

Одговорни уредник „Српског Пчелара“ размеће се са знањем природописа пчеле, а све зато, што се то њему добро плаћа, док је нама то знање проста лапалија. Ако смо у том погледу пред њим у 18. столећу, пристајемо и на то, јер је ипак боље од његова знања, које хоће „побожне пчеле“, као што су његова по Христу браћа кад год, још пре 18. столећа, приповедала, и учила о посним печеним гускама!

Име „опсенара“ припада одговорном уреднику „Српског Пчелара“ и свима онима, који држе да народу треба „појезија економије!“

...ТА.

II.

Милан се показао врло лепо. Био је пажљив, попустљив и галантан. Јако је поштовао родитеље младе му женице. Сваком приликом је гледао, да им што боље угоди. Сад је стари Суботић имао доста новаца, добивао је добра пића и изврсне цигаре, а пуници је зет слао фине хаљине. Ни спомена не беше од горчила, а да би срећа била потпуна, Стеву — који је, кад је био напит, претио, да ће старог Суботића убити — на срећу преместе у другу варош. Били су, једном речи, потпуно срећни, ал само за по године; кад их на једанпут код куће изненади кћи.

— Не могу више трпети! говорила је љутито. Нећу ићи више натраг.

Суботића, ова изненадна вест, порази као гром! Сад! кад би свега било, ево краја свему. Крај срећи, миру и добру животу.

Тако је био љут, да би био у стању све да их растера, само да га жена није умирила.

— Ти само ћути — рече му жена — остави целу ствар мени, исправићу ја то већ.

А Меланија рече матери одлучно:

— Не гоните ме натраг! Немојте чинити то...

А Суботићка ју загрли и поче плакати:

— Та ко те тера, слатко моје дете?! Па добро, нек се изврши на нама воља судбине! Сад, кад је било све тако добро! Кад смо тако мирно живели. Били срећни, и не слутећи, да ће нам помутити нашу радост у старим данима, каква брига, невоља ил горчина. Ал сад је свему крај... Каква срамота!... Каква обмана!...

На бледом лицу младе жене скотрља се суза:

— Ал мама, кад га не волим, не могу да га волим!

— А ко ће нас да воли? — нарицала је Суботићка. — Тај, валда, ко нас доведе поново у беду сад, кад смо тако срећни били? Зар тај, ко наваљује таку срамоту на нашу седу главу? О... јао... јао...

Сва се тресла од плача. Сузе су лиле као из кабла. Није се могло ово гледати дуго. Млада жена усправи се брзо, и рече благо:

— Добро... кад ви желите, вратићу му се! Идем с места.

Очи су јој севале. Држање јој доби страшан изглед, да се Суботићка стресла од страха

III.

Кад је млада жена други пут дошла родитељима у посету, била је са свим весела. Родитељи још пре дознаше, да се променула, и да је постала са свим весела жена.

Сама је дошла, муж јој је остао код куће болестан; са свим се променула.

Некад смеђа коса, сад јој се светлила у црвенкастој боји. Мора да ју је обојадисала. Тако исто и лице, а мало и обрве. Чак јој се поглед изменуо. Покрети су јој били ветрењасти, дивљи. Не могоше да јој се начуде доста, видећи је да говори гласно, весело, а поред тог, много.

— О... како си ми се нешто променула — рече јој напослетку отац.

Меланија се насмеја:

— Та не може човек бити вечито једнак! Време пролази!

— Наравно, рече старац тихо.

— Дуго је трајало, док је Суботићка смела што рећи, а већ одавна јој на врх језика да је пита:

— О мужу и не спомињеш ништа, Меланија! Како он?

А млада жена се напући.

— Хвала на питању: стење! — одговори сурово.

Суботић се очевидно убезекнуо на такав одговор.

О... о... тако говориш о њему, као да ти није муж, и као да га не волеш.

— Та ви знате најбоље, како га обожавам! Иначе ме не би ни дали за њега, — одговори млада жена, с немилостивим подсмехом.

Затим се насмеја и настави:

— Но, ал зато је добар, веома добар!

Суботићка није рекла ни речи. Цело је вече ћутала и није се могла расположити ни на силне поклоне.

Кад је после легла спавати, поче у мраку плакати. У мраку, и тихо, да је нико не види и не чује! Сад је плакала сама себи, без икаква смера.

Карлово 1902.

Превео Л. Т.

Српски примас.

Под овим насловом доноси „Будимпештански Хирлап“ уводни чланак. Чланак овај и ако неодговара у свему истинитим чињеницама, ипак је врло занимљив. Најзанимљивије је у њему то, што се из њега види, како мисле у будимпештанским круговима о последњем трењу због завода св. Јеронима и због наименовања барског католичког владике за примаса српског, уједно како мисле о кнезу Николи и његовој политици. Ево из тог чланка најглавније.

У политици католика и њихове хијерархије спада међу знамените догађаје оно, што се догодило у Риму за време прославе крунисања папе Лава XIII. а то је, што је папа барског владику именовао примасом српским. Нико не може порећи, да ово није народносно обележје у католичкој цркви, исто тако, као мађарски примас, пољски примас, немачки примас, шпански примас и т. д. До сада није постојала српска католичка црква, па није постојао ни српски примас. Српска народна црква је грчко источна, њен поглавица је био некадањи пећски патријарх, који се спасао испред турске најезде и своје седиште пренео у Карловце и т. д.

Но од кад је ступио на престо папа Лав XIII. увек је радио на томе, да источну цркву, а нарочито јужне Словене опет присаједини католичкој цркви. И пропаганда, коју је у томе правцу развио, врло је снажна била у Цариграду, код Јермена, у Румунији и у Бугарској. И у Србији су чињени покушаји, да се са српском владом склопи конкордат и да се именује у Србији католички владика. Но сви ти покушаји су се увек изјаловили. У Босни се та пропаганда боље остварила постављањем сарајевског владике, но ту се није остварила под српском заставом, већ под хрватском. И да би успешнија била та пропаганда, дозвољено је да се при литургији употреби словенски језик.

Сада се неочекивано и ненадно умешала Црна Гора у овај покрет. И што је српски краљ одбио, дипломатичнији Никола је вешто спровео; изасланика је послао у Рим, склопио је конкордат и израдио је, да се епископ пристаништне вароши Бара, који лежи у његовој земљи, именује за српског примаса. Од то доба има дакле и српско католичке цркве.

Ово се све нарочито тиче и мађарске државе. Јер са тим је у вези и један други уговор, који склопише кардинал Рампола и црногорски изасланик Војновић. А то је да се завод св. Јеронима не назива pro croatica gentes (за хрватска племена), већ да се назива „Collegium Illyricum“, завод за свештеничко образовање свију јужних Словена. Знамо, какве су све трзавице биле настале због тога, знамо, да се морао умешати дипломатским путем и посланик аустро-угарски. Но успех беше врло слаб. Штросмајерова творевина да Пазман постане ректор тог завода, који је опет завод претворио у хрватски, оде у ветар. Јер отпаде оно pro croatica gentes Пазман мораде отићи са управе завода. Талијански државни повереник учинио је реда у том заводу. Истина талијанска влада признала је аустро-угарском владару протекторат над заводом, јер је овај створен за аустро-угарске поданике. Но то је све и приличио ништа. Због овога су Хрвати жестоко напали на мађарску владу. Па и хрватско-далматински посланици у аустријском сабору напали су Мађаре, „и ако ми Мађари томе свему нисмо кумовали нити се у тај спор мешали. Кривица је наша једина у томе што не пазимо на наше интересе у Риму, јер ми ни код ватикана, ни код квиринала немамо нашег заступника“.

И сад стојимо сасвим пред новим положајем, јер је умешањем Црне Горе света столица мимоишла Аустро-Угарску. Склопила је са Црном Гором уговор у ствари завода св. Јеронима. Њој је поверила да под своје окриље узме јужне Словене и да она васпитава католички свештенички подмладак у заводу св. Јеронима. Српски примас, барски владика, биће од сад духовни управитељ тог завода и он је католичка глава јужних Словена у тако званој Илирији.

Јасно је, колико је успела Црна Гора именовањем барског епископа за српског примаса. Умом, који далеко напред види, потражио је кнез црногорски савез са Италијом, чекајући на случај кад ће се нов поредак створити на Балкану. И сад је и католичка словенска црква дошла под окриље Црне Горе. И то ће да створи тешњу везу међу Југословенима православним и католичким. Добро зна кнез Никола, да је Далмација добрим делом католичка па и Албанија, а доста је католика и у Босни. И помоћу папином а са српским примасом и колегиумом илиричким метнуо их је све под своје окриље.

И римска св. столица и папа Лав XIII. и кардинал Рампола виде у Црној Гори будућност Балкана, и више дају на савез с Црном Гором, но на уплив Аустрије и Угарске на истоку. И тај савез, који је склопљен између кардинала Рамполе и изасланика црногорског Војновића, најблажије речено, није ни најмањи успех аустро-угарске политике.

Нови Сад, 27. фебруара.

Католичка автономија. У понедељак је католички конгрес имао завршну седницу. Усвојио је познату Апоњијеву ограду. У тој огради се вели, да се католици не задовољавају с автономијом, какву су постигли у овом уставу, али су пристали на то у овим приликама, да би могли са земљишта ове автономије постићи временом више. — Реформатски „Мађар Со“ вели о овом: — Дакле тако! Хоћете да вам уредба буде закон, а у напред велите, да ћете радити на обарању тог закона.

На последњој седници конгреса, прочитано је, да унијати Румуни (грчкокатолици) неће да ступе у крило католичке автономије, јер овако како су данас, имају више права, но што би имали у крилу католичке автономије. Конгресу ово није било мило, те је нашао прилику да забашури ту ствар, а да је не расправља.

Политички преглед.

Из угарског сабора. Као што је познато саборско судско поверенство уништило је било избор Кошутовца Габањија. Кошутовце је ово врло озлоједило било, они подигоше у сабору ужасну галаму, отпочеше управо опструкцију и попретише, да донде неће мировати, док се та пресуда не уништи и Габањијев избор не потврди. И они су у томе успели. У судском поверенству се испоставило да је судија Геза Кубињи заборавио био да положи заклетву, с тога је његов глас искључен. И како је први пут било три гласа против три, те председник одлучио против избора Габањијева, то је сада искључењем гласа Кубињијева било два гласа против Габањијева избора а три за његов избор, то решење председниково је сада отпало, а избор Габањијев већином гласова потврђен. Да ли је овај поступак правилан о том би се дало доста говорити. Изгледа да је главно било по среди да се Кошутовци задовоље.

Рат између Енглеске и Транзвала. У Лондону је опет све престављено, запрепаштено. Народ је заваравао скорим крунисањем енглеског краља, а то је имало да значи, још скорији свршетак јужноафричком рату. И одједном стиже Кичинерова званична вест о ужасном поразу енглеске војске. Ни пораз на Шпијонкопу ни пораз код Коленза нису изазвали веће запрепаштење. Цела војска генерала Метијена, која је бројала далеко преко две хиљаде душа уништена је. Отето јој је све, а само неколицина побеже, да буде гласоноша овог ужасног пораза. Заробљен је и сам генерал Метијен. То је још једини енглески заповедник, који се од почетка овог рата борио, који није смењен, опозван и degredован. У њега су у Лондону полагали велике наде, јер је имао обилата искуства, а познавао је бојиште и народе тамо боље но и један енглески заповедник. Колико жале за њиме, најбоље се види, што је енглески сабор изразио своје дубоко жаљење за губитком услед несрећне судбине Метијенове. Ма колико да је Кичинеров извештај о томе ужасном поразу енглеском увијен, и ма како вешто да припрема Енглезе, да је овај пораз можда још страшнији но што се до сад о њему зна, јасно се види, да је морао бити доиста ужасан. И њиме се најбоље доказује, да Бури нису слаби ни изнурени, да они не војују само у малим четицама, већ да су још толико снажни, да ударају на енглеске војске, потуку их до ноге и уништују читаве војске.

У енглеском сабору прочитан је извештај Кичинеров о том ужасном поразу енглеском. И за чудо Кичинер почиње свој извештај, као што је Метијен почео свој, после оног ужасног пораза енглеског код Коленза. Кичинер вели: „На своју велику жалост морам да јавим рђаве гласе.“ Износи, како је Метијен имао под собом 800 коњаника, 300 пешака, четири топа и један брзометан. Како га је бурски вођа код Тебоша изненада напао са три стране. Својим силовитим јуришима Бури су починили у енглеској војсци прави дармар. Заробили су Метијена и све официре. Потукли су нашу војску, одузели су јој све топове, и сву храну и прах. Ванредном жестином гонили су нашу војску. О мртвима и рањенима још нисам добио тачан извештај, но бојим се да је врло велик. У другом ранијем брзојаву вели Кичинер, да је Метијен рањен у ногу и заробљен, да је у ропству пао 201 војник, да их је погинуло 41, а рањено 77. Но у Лондон међу тим тим стигоше већ брзојавне вести, које веле, да је Метијенова војска бројала далеко преко две хиљаде душа, да је број мртвих и рањених далеко већи, да енглески губитци износе преко 1000, да је заробљена цела војска, а да се спасло само 2—300 војника. Енглези су изгубили још 7 топа, и ванредно много хране и џебане. Метијена и све енглеске официре Делареј ће задржати у ропству као таоце, ако би Енглези и даље вешали и стрељали бурске вође. Име бурског вође Делареја, који је тако потукао Метијенову војску, добро је познато. Он је до сад нанео Енглезима већ много пораза и у западном Транзвалу од новијег времена, није им дао ока отворити. И прошлог месеца нанео је Енглезима онај познати пораз код Клерксдорпа. Кичинеров извештај да је Делареј имао поред себе топова лажан је. Он не ратује с топови. Делареј има ванредну коњицу, и он с њоме обично чини тако жестоке и дрске јуреше, да Енглези одмах изгубе главе, збуне се и док се приберу, они су већ потучени. Таким једним својим дрским јуришем, потукао је сада и Метијена, да његови топови нису могли ни једаред да загрме. Делареј је још у томе ванредно велик, да Енглезе редовно изненади као гром из ведра неба. — А какав је сад ужасан пораз морао нанети Енглезима испоставиће се тек за коју недељу.

Енглески листови у своме болу и једу изливају сву своју жуч на рђаво вођење рата. У чуду се питају, шта ће Бури тек урадити са осталим енглеским генералима, када су искусног Метијена по све изненадили и муњевитом брзином сломили. И они и сами виде, да рату није још ни близу крај и да су Бури још куд и камо много јачи и силнији, но што то износе лажни извештаји Кичинерови.

Алавантићев покушај.

Београдски »Дневник« пише: »Извиђање, које се врши у Шапцу, изнеће у своје време, нема сумње, на видело пуно занимљивих ствари, и ако је мртав онај, који би знао највише казати ма да је био туђе оруђе, које је само употребљено, а није му, можда, све поверено. Но и без извиђања судског, доста је она реч, коју је најмљеник изговорио, па да будемо на

чисто под чијом је фирмом радио, а сам састав Алавантићеве дружине на земљишту суседне државе показује из каквих је елемената она била састављена. Нису у њој били Срби, било српски било аустро-угарски држављани, већ Хрвати, Немци и Мађари, аустро-угарски поданици. А судска истрага, која је, ваљада по наредби из Загреба или Пеште, предузета у Митровици, утврдила је, вели »Застава«, да је Алавантићеву прокламацију својеручно слагао и штампао, Доран, уредник митровачкога »Хрватског Браника«, познатога србождерског листа хрватског. Ово исто тврди загребачки »Србобран«.

Сукривци су, дакле, познати, и они нису Срби, но српски противници и непријатељи, какви су на пример хрватски Старчевићевци, од којих се ни мало не разликују ни остала њихова браћа, која су тобоже друге политичке вере. Доказа ради довољно ће бити да се спомене шта је орган Штросмајеров и удружење хрватске опозиције, »Обзор«, недавно говори о »хрватској« Мачви!

Срби нису, те за оно, што је неко спремао са Алавантићем Србији, не треба окретати у опште против Срба у Угарској и Троједници, јер изгледа као да то хоће да се употреби против српског народа пред изборе посланика за народно-црквени сабор. Ово провирује из писања загребачких опозиционих и неопозиционих листова, као и из писања »Будапешти Хирлапа«.

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. марта ове год. отварамо нову месечну претплату на „Заставу“. Цена је на месец дана 2 круне 40 пот. Уједно учтиво умољавамо наше поштов. претплатнике којима крајем фебруара истиче претплата, да изволе исту за времена, за месец март обновити, како не би у шиљању листа до прекидања дошло.

Администрација „Заставе“.

Српско вероисповедно забавиште у Араду. Како нам из Арада јављају, тамо ће се почетком идуће школске године отворити српско вероисповедно забавиште. Овоме је доиста било већ и крајње време, јер је тамо српски живаљ јако помешан са туђим, те ће српској деци врло добро доћи, да се у забавишту упражњавају у своме матерњем језику. Овој племенитој и родољубивој установи обрадоваће се сваки, а Србима Арађанима доиста се мора признати, да се старају за свој подмладак и свој лепи матерњи језик.

Стрељање бурског заповедника Шенера у јужној Африци. Дивљаштва и зверства енглеска у јужној Африци већ су довољно позната. Гнушање је изазвало нарочито то, што је сурови енглески главни запеведник Киченер, а уз благослов енглеске владе, у својој срдитој немоћи, почео да стреља заробљене храбре и племените вође бурске. Један енглески војник описао је у писму својим родитељима, како је стрељан бурски вођа Шенер. То писмо штампано је у листовима. Војник тај вели: Присутан сам био кад је стрељан Шенер. На столици су га носили, уз пратњу музике изнесен је из вароши. Када смо дошли на место, где ће се погубити, већ је јапио ископани гроб. Шенер је на крај гроба посађен на једну столицу, и очи му везаше. Дванаест војника су за тим стали испред њега на десет корачаји, и једно за другим палише метке. Цело му тело прорешеташе као решето, то је било ужасно погледати. Шенер се необично храбро држао. Није ни аадрхтао. После стрељања одмах га бацише у раку, затим искрхаше у комаде столицу на којој је седео, те парчад бацише на Шепера у раку, и затим га закопаше. Музика је увек свирала. Није ли ово заиста ужасно.

Највећа лађа на свету. Прошлог петка стигла је и на Боспору бацила ленгер енглеска нова лађа „Келтик“, која се сад сматра као највећа лађа на свету. Многобројан свет ишао је да види овај колос што плови.

„Келтик“ је дугачак 235 метара, дакле двогубо је већи од највећих бродова Messageries Maritimes, који долазе у босфорско пристаниште. Лађа има четири велике катарке и два огромна димњака, који су високи по 30 метара, а широки 5 метара, те би у њих, кад би били положени, могла да уђе локомотива са неколико вагона. Од дна пећи, па до врха ових димњака, има око 40 мет., а толико је висок чувени Вандомски стуб у Паризу. Лађа је прављена у Херландовој радионици у Белфасту, и инжињери су се трудили, да учине све што могу, да је становање на лађи што угодније и лепше.

Није чудо што ова лађа троши тако огромне количине угља, да се трошак угља за време већег путовања може да исплати само великим бројем путника и товара. „Келтик“ има 21.000 тона, и плови у сату 20 миља. Лађа има две огромне машине, које дају снагу од 20 800 коња, и шаснаест великих казана, који дневно троше 540.000 килограма угља. Од Ливерпула до Њујорка „Келтик“ потроши око 6.000 тона, што чини петнаест железничких возова, сваки воз по 40 вагона.

Да лађа функционира и да се одржава у реду, потребно је да има 400 лица особља, а може да прими 3000 путника, што значи читаву једну варошицу.

Труп лађе је дубок 15 метара, односно висок као кућа од пет спратова. У лађи има неколико великих салона: за пушење, разговор, за концерте и т. д. Али највећа је дворана за ручавање. Она је дугачка 40 метара, а широка 23 метра, дакле, већа него што и једна приватна кућа има дворану.

Данас се у величини лађа надмећу Енглези са Немцима. До ове године били су победиоци Немци, сад су Енглези. Највећа немачка лађа зове се „Немачка“ и она има 20.000 тона, али је мања од „Келтика“. Французи су због пличине својих великих пристаништа одустали од овога надметања, и ако и они имају своје трансатланске колосе, као што је „Савоја“, која је дугачка 177 метара и има 10.500 тона.

Исправак. У прошлом броју „Заставе“, у подлистку, у песми нестиховној — поткрале се ове повеће погрешке. У наслову, испред * 1809. треба још: 19. Ш. На првој страни, у ступцу 1-ом, у 5-ом реду, оздоле, место: ожаљења, стављао, треба: жаљења, остављао. На другој страни, у подлистку, у 4. реду озгоре, место руски: Тот, кому... треба српски: Онај, кому и т. д. У белешкама, доле, у 4-ој, место: у Дановштиньи, треба: у Јановштини. У 10-тој, место: приповедака, треба: приповеткама.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 27. фебруара.

Будимпешта. (Оригинални брзојав „Застави“) У добро обавештеним круговима узима се насигурно, да ће патријарх Георгије одступити. Он је ову своју жељу и изјавио. За узрок навађа се, да не може да се сложи с владом у неким питањима, нарочито што се тиче синода, а ван тога, што му је догрдила агитација против њега у народу. Но пре одступања жели да уреди питање темишварског епископа, како не би оставио цркву у овом стању...

Будимпешта. Званично се побија пронесена вест, да је министар домобранства поднео оставку.

Будимпешта. Универзитетски клуб је затворен, пошто је дошао у тако жалосно финансијско стање, да се из њега није могао извући.

Будимпешта. За данас је пријављено 5 интерпелација. Једна је посланика Шебеша, против недомољубивог владања румунске ђачке омладине. — При расправљању земљорадничког буџета говори Валентин Етвеш против силних земљорадничких (кредитних) задруга. Каже: заштита земљорадње састоји се у заштити малих поседника, а не у упропашћивању великих.

Цетиње. Званично је објављено, да се кнежевић Мирко верио са гђцом Константиновићевом, рођаком краља Александра од Србије. Све вести о верењу књегињице Ксеније, измишљене су.

Лондон. Листови позивају владу, да се окане политике затајивања, већ нека народу изнесе праву истину о стању у јужној Африци.

Брисел. Бота ће наредити да се Метијен убије ако се Киченерова смртна пресуда изврши над бурским вођом Круицингером.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Позив на претплату.

Дао сам у штампу

Смесу, српских омиљених песама, игара и маршева.

(За гласовир у 2 руке).

Цена „смесе“ је претплатницима 2 круне. Непретплатницима 3 круне. Претплата се шаље Buchdruckerei „Kirchner“ Verschetz. Претплатницима доставиће „смеса“ путем поште франко.

Вршац, марта месеца 1902.

Иса Мундукић.

ОГЛАСИ.

ЗА ИЗДАВАЊЕ.

ГОСТИОНИЦА

код

„ЗЛАТНОГ БУРЕНЦЕТА“

у Темеринској улици

са пространим двориштем, шупом и шталом издаје се од **1. маја т. г.** под закуп.

Иста кућа је веома згодна и за какву фабрику или индустријско подузеће, а може се под веома повољним условима и прекупити.

Ближа извешћа даје

Српска Задруга.

за међусобно помагање и штедњу

128 1–3 у Новом Саду.

Бр. $\frac{45 \text{ ц. о.}}{52 \text{ Е}}$ ex 1902.

Објава.

Од стране испосланог пододбора за издавање дућана српске православне општине сомборске под закуп, овим се до општег знања ставља, да ће се јавна дражба у погледу издавања 16 дућана који се на св. Ђурђевском тргу (велика пијаца) налазе, одржати дана 6. априла 1902. године у општинској великој дворани у 11 сахати пре подне.

Услови се могу дознати за време званичних часова у благајни српске православне црквене општине.

У Сомбору, 10. марта 1902. године.

За испослани пододбор,

127 1—2 **Паја Б. Вукићевић,**

општ. благајник.

Гостионица код „три круне“.

Почињући од четвртка 28. (13.) фебр. точићу:

Мушкателер стари по. . . .	50 нов.	од литре
Ризлинг	45 нов.	„ „
Шилер	36 нов.	„ „

Данас, у среду у вече, приређујем рибљи паприкаш.

Јозеф Андерлик,

123 3—4 гостионичар.

НА ПОВОЉНО ЗНАЊЕ!

Част ми је пријатељски јавити, да ми је помоћу дугогодишње трговачке везе са пиваром г. Гаврила Седлмајера код „Шпатена“ у Минхену пошло за руком, да добијем малу количину светско признатог

САЛВАТОР-ПИВА

које се и у самом Минхену једаред у години точи.

Према томе точићу ово Салватор пиво само неколико дана, почињући од **11. до 21. марта** о. г. п. н. и тога ради молим поштовану публику, да ме изволи обилатом посетом удостојити.

С високопоштовањем

140 2—3 **Јосиф Хук.**

„Baaume de Pétrole“

УПОТРЕБЉАВАЈТЕ САМО од ПЕТРОВИЋА

Ми смо питали наше кућевне лечнике, које је средство најбољ ПРОТИВ ОПАДАЊА И ОСВЕЖИВАЊА КОСЕ. Нами су препоручили „Петролеумбалсам“

„Baaume de Pétrole“

и ми из искуства слободно препоручујемо употребљивање тога јединственог средства без шпеције које није шкодљиво а мирис пријатан.

Кроз употребу петрол. балсама постиже се успех: да коса изнова освежи и добије врло леп сјај постане гипка густа и мека. Перут изчисти и почне бујно напредовати.

Једна боца кошта 3 круне заједно са упутством.

Само оригинално добија се у дрогерији.

741 23—25 **Petrovits Miklos**

Budapest Becsi utcza 2 szam.

НАЈБОЉЕ ПРОТИВ ОПАДАЊА КОСЕ

Испитано престолничким физиком.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.